

СТАНОВИЩЕ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

ПО ОБЯВЕНА ПРОЦЕДУРА ОТ СУ“СВ.КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

1. Обща информация: Изготвил становището: проф. д-р Ивайло Петров Иванов , Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“. Основание за написване на становището: заповед № РД 38-285/17.05.2017 г. на Ректора на СУ“Св.Климент Охридски“ за назначаване на научно жури.

Автор на дисертационния труд: Биляна Цветанова Цветкова

Тема на дисертационния труд: „Ролята на публичната комуникация във функционирането на небанковия финансов сектор“

2. Общо представяне на дисертационния труд: Дисертационният труд е представен във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на първичното звено. Същият се състои от 221 страници и съдържа: заглавна страница; съдържание; 8 страници умвод; изложение от 185 страници основен текст, разпределен в три глави; 9 страници заключение, в което се съдържа и резюме на получените резултати; 82 страници приложения; библиография от 143 заглавия, в т.ч. 24 на кирилица, 66 на латиница, 43 интернет източници. Дисертацията съдържа 6 броя фигури и 1 таблица. С тези свои характеристики дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България. Представена е и изискваната от Правилника декларация за оригиналност на получените резултати.

3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд и мнение относно коректността на автореферата на дисертацията: Структурата и съдържанието на дисертационния труд съответстват на изискванията за придобиване на ОНС Доктор. Текстът съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос. Мнението ми по съдържанието на дисертацията е следното:

Първо: Темата на дисертацията е точно формулирана и е особено актуална в наши дни. Тя се базира на редица документи, появили се у нас през последните години, от които ще спомена само два: „Програма за защита на потребителите на небанкови финансови услуги и повишаване на финансовата грамотност 2012 – 2015“, приета на 14.03. 2012 година и създадената от Фондация „Инициатива за финансова грамотност“ „Бяла книга на финансовата грамотност в България“. Тази проблематика намира широко отражение в медиите. Проучване на Джуниър Ачийвмънт показва: „Финансовата грамотност на българските ученици е добра, но частична“. Вестник „Банкер“ на 26.01.2017 година отбелязва: „Започва образователна програма за финансова грамотност на учениците от 9 до 11 клас“.

Като небанков финансов сектор Биляна Цветанова в своята дисертация разглежда капиталовия, застрахователния и пенсионноосигурителния пазар, като се стреми „да развие и обогати с данни по-рано известни постановки с фокус върху локалния контекст, но и с поглед върху европейските и световните добри практики“ (с.2). В първата глава на дисертацията Биляна Цветанова прави обзор на понятията „публична комуникация“ и обръща по-специално внимание на онази част от финансовия PR - investor relation (IR). Спорно е твърдението на

авторката, че тя за пръв път извежда работната дефиниция на „небанковия“ или „инвестиционния“ PR. (с.5). Вторите два параграфа на първа глава са посветени на финансовите образователни инициативи, провеждани в България, с цел да бъдат показани какви техники от областта на финансовия PR „са актуални при провеждането им“.

При обзора на същността и аспектите на публичната комуникация Биляна Цветкова демонстрира добро познаване в детайли на обекта и предмета, които изследва. Нямам възражения срещу отговора на въпроса „какво изгражда финансовият PR?“, изложен на с.19 от дисертацията, както и на ролята на реториката в областта на небанковия сектор.

Още едно потвърждение на актуалността на разработваната тема е позоваването на последното изследване на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD), публикувано на 20.04.2016 г. под заглавие „Финансовото обучение в Европа – тенденции и настоящи развития“. Така Биляна Цветкова достига до един от най-важните въпроси на своето изследване: „Именно инструментите на PR в сферата на финансовото ограмотяване на обществото, като предвиждането на тенденциите, анализът и използването на етични техники за комуникирането на сложни теми чрез достъпен език, са есенциално важни за достигането на информация до максимален брой потребители“ / с.30/.

На страниците на дисертацията е отделено място на участието на неправителствените организации в разпространяването на финансовото знание, като българският опит е съпоставен с дейността на CYFI – международна организация за финансово обучение сред младите хора. Показано е, че в това отношение много по-важна е ролята на българските държавни институции като Комисията за финансов надзор /КФН/, която не само регулира небанковия сектор, но и провежда „образователни инициативи за повишаване на финансовата култура на населението“ / с.43/. Логични са и изводите, които Биляна Цветкова прави на с.47- 53 с.

Втора глава на дисертационния труд е посветена на европейските концепции за външни комуникации в небанковия сектор. При анализа на актуалните събития у нас авторката посочва ролята на стабилността на финансовата система в контекста на очакваната политическа криза и прегледите на активите и стрес тестовете на финансовите институции, провеждани за пръв път в България през периода ноември 2016 – април 2017 година. Последователно са разгледани плановете и стратегиите за комуникация на Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване /ЕИОПА/, пред който се отчитат всички национални регулатори на небанковия сектор в Европа, включително и КФН. Основна роля в разбирането на резултатите на това упражнение играят медиите и конкретно – европейските медии.

Доброто познаване на материята дава възможност на Биляна Цветкова да представи същността на комуникационните плановете и възможностите PR действията да обърнат ситуацията в полза на компаниите. Детайлно са проучени основните цели на комуникационния план (с.81) за 2016 година в сравнение с плана за 2014 г. От особена важност, според мен, е виждането на Биляна Цветкова, според което „обогатяването на комуникационните плановете свидетелства за актуалност и гъвкавост, базирани върху непрестанно изучаване на тенденциите както в конкретната област- застраховане, така и в сферата на чистия PR (с.87)

В заключителната част на втората глава на дисертацията Биляна Цветкова анализира стратегията за външни комуникации на Европейския орган за ценни книжа и пазари ESMA (European Securities Market Authority). За развитието на капиталовия пазар в България е създаден специален съвет, активно участие тук има БФБ / Българска фондова борса / като част от небанковия финансов сектор. Интерес представлява ангажираността на ESMA с медиите, осъществявана по оригинален начин. Но може би най-важно е едно от заключенията на автора на дисертационния труд: "В стратегията на ESMA за външни комуникации се наблюдава още и ясна ориентираност към потребителската защита. Тази тема стана все по-неразривна част от финансовия PR в последните години по света"/с.99/.

Заключителната част на главата поражда два въпроса: 1. Има ли разлика между валидността на публично оповестените документи на уебсайта на ЕИОПА и непубличния документ на ESMA / приемам изцяло изложеното в тях /; 2. На с.90 от дисертацията си Биляна Цветкова се позовава на „финансовото издание „Капитал“. Въпросът ми е породен от негативната оценка през последните месеци, свързани със собственика на тази медия.

В структурата на дисертацията третата глава е ясно обоснована – търсене на възможни решения на набелязаните проблеми. Текстът се позовава на проучването на Световната банка, фиксирано в непубличния документ „Резолюция за алтернативен диспут за варианти на финансови услуги в Република България“, юни 2013 г." В периодичния печат работата на Комисията за защита на потребителите в България често получава негативни оценки. За преодоляване на тази ситуация Биляна Цветкова прави интересни и оригинални предложения на с.124, сред които се откроява идеята за създаване на финансов омбудсман. За съжаление на защитите на дисертацията българските законодатели рядко, за да не кажа никога, присъстват, но можем да си представим тяхната реакция срещу едно такова предложение. От друга страна обаче въпросът за необходимостта от национална стратегия за финансова грамотност и защита на потребителите не подлежи на съмнение. Известно е, че през 2014 година такава национална стратегия е иницирана за периода 2014 – 2018 г., но след падането на правителството на Пламен Орешарски идеята е обречена на забвение. Това е причината Биляна Цветкова да включи в работата си анализ на емпиричен материал, събран чрез дълбочинни интервюта, проведени с експерти и потребители. Почти всички записани посочват изключителната важност на целенасочените PR действия за повишаване и поддържане на доверието към институциите и доставчиците на финансови услуги"/ с.208/. Несъмнено е, че ролята на финансовия PR се очертава като изключително отговорна.

Посочените на с.212 „Научни постижения с приносен характер“ са изведени от текста на дисертацията.

За разлика от изписването в текста в библиографията работата на М. Пешева под №14 е правилно цитирана.

Второ.Тандемът научен ръководител – дисертант /проф. Милко Петров – докторант Биляна Цветкова/ е предложил един съвременен модел на научен труд, в който е преодоляно най-вече затварянето в рамките на България. Съпоставителното изучаване на директивите на Европейския Съюз и реалността в нашата страна трябва да се превърне в норма, към което вътрешно призовава анализираният текст. Позоваването предимно на печатни издания на

латиница и на сайтове в Интернет дава представа още колко много неща има да се преодоляват, за да се превърне България в равноправен / не само формално/ член на ЕС.

Трето. Съдейки по публикуваната статия в списанието „Нови медии” на ФЖМК и изложеното в настоящата дисертация, Биляна Цветкова успешно осъществява самостоятелно научно изследване, в което намират място и предложения за практическото решаване на проблемите, анализирани в дисертационния труд.

Четвърто. Авторефератът отразява вярно и точно основните положения и приносните моменти на дисертацията и отговаря на съвременните изисквания.

Пето. Стилът на изложението отговаря на изискванията на жанра. Въпреки това бих препоръчал на автора на дисертационния труд да избягва писането на цели страници без абзаци. И да има предвид, че не винаги аз-формата е най-убедителна при отстояването на своите изводи

4. Идентифициране и оценяване на научните и научно – приложните приноси в дисертационния труд. Като цяло намирам, че приносите са свързани с анализиране на актуален проблем от развитието и функционирането на небанковия финансов сектор в България. С подчертан научен характер е приносът на автора в изследването на финансовия PR, предложенията за инициране на национална стратегия за повишаване на финансовата грамотност на населението. Ще подчертая още един път задълбочения анализ на европейските практики в развитието на небанковия финансов сектор и търсенето на адекватни PR – техники и подходи. Трудно е да си представим, че при съвременните трудови доходи и размера на пенсиите финансовото ограмотяване ще помогне на възрастните хора, затова решаването на този проблем трябва да бъде ориентиран към училището, за да може да се разчита на младите хора.

5. Биляна Цветкова проявява коректност в заявените от нея приноси.

6. Основната част на дисертационния труд е получила публичност чрез публикациите на докторанта. Същите включват две статии и един научен доклад.

7. Заключение. Горезиложеното позволява дисертационният труд на Биляна Цветкова да бъде приеме като завършена дисертация, отговаряща на установените формални критерии. Имайки предвид всичко това, становището ми е членовете на уважаемото научно жури да присъди на Биляна Цветанова Цветкова образователната и научна степен „доктор” по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Връзки с обществеността)

Шумен

Изготвил:

12 юни 2017 г.

(проф. д-р Ивайло Петров)